

ФИЗИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ КАТО ЦЕННОСТ ПРИ СТУДЕНТИТЕ БЪДЕЩИ ПЕДАГОЗИ ОТ СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

Илиана Петкова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

Резюме. Ценностите и ценностните ориентации са обект на редица изследвания. В статията са представени резултатите от емпирично изследване, проведено през 2020 – 2021 г. сред 154-те студенти от педагогическите специалности на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Като изследователски метод е използван „Морфологичен тест за жизнени ценности“ на В. Сопов и Л. Карпушина. Анализът е в посока на физическата активност като сфера на живота. Резултатите показват, че те не са сред основните ценности на студентите от тези специалности.

Ключови думи: ценност; физическа активност; студенти

Кратка теоретична постановка на проблема

Ценностите, ценностните ориентации и цялата ценностна система на личността са обект на проучване на редица изследователи от най-различни научни области – философията, аксиологията, културологията, социологията, психологията и педагогиката.

Една от най-често използваните класификации е тази на Милтън Рокич. Тя е резултат от негово изследване през 1973 г., където един от изводите е свързан с драстично разминаване на ценностите между различните социални класи. Както посочва самият той, ценностите са „абстрактни идеали, позитивни или негативни, необвързани с някакъв специфичен обект или ситуация, представляващи личностните вярвания за идеалните начини на поведение или идеалните крайни цели“ (Todorova 2012, p. 99). М. Рокич изхожда от връзката между „целите и средствата“, в резултат на което за него ценностите се разпределят в два пределно общи вида – терминални и инструментални. Според него ценностите на личността се характеризират със следните признаци:

- „проследимост в културата, обществото и личността;
- влияние във всички социални феномени;

- общият брой на ценностите, присъщи на човека, е сравнително малък;
- всички хора притежават едни и същи ценности, но в различна степен;
- ценностите са организирани в система“ (Georgieva 2016).

Б. Г. Ананиев в своя капитален труд „Човекът като предмет на познанието“ (1976) определя ценностите на личността като сърцевина на нейната насоченост и свързаност с обществото и света, като цяло, от една страна, както и тяхната принадлежност към съзнанието на всеки отделен човек, от друга страна, откъдето и идват активността и избирателността на съзнанието и поведението на хората.

Анализирайки редица определения и подходи при изследване на ценностите, С. Николаева стига до извода, че могат да се открият „три подхода за ценностна стратификация. В първия, енергетичен смисъл ...ценността функционира като детерминанта, която е движеща сила на личностна промяна, елемент от непосредствената мотивационна реакция...Вторият, съдържателен тип определения разглежда ценността като „продължително убеждение, че определен начин на поведение или на съществуване е лично-стно или социално за предпочитане през противоположния или различен начин на поведение или съществуване“ (Rokich 1973)“ (Nikolaeva 2000, pp. 65 – 66). Третият, ...тип определения за ценността, условно тя нарича „хोलистичен, доколкото при него е налице по-обхванат подход към представяне не само на ценностната същност, но и на ценностното функциониране и детерминация“ (Ibid, p. 69).

Според Л. Стракова ценностите могат да се разглеждат „като критерий за човешкото поведение и жизнеността, мъдростта на обществото в исторически план. Определяни като идеални стандарти или крайни цели на човешкото съществуване или като конкретни норми на поведение, ценностите са само един от възможните типове проекти на жизнедейност“ (Strakova 2021, p. 18).

Обвързвайки тясно ценностите с професията и с процеса на професионално ориентиране, Я. Мерджанова подчертава: „Веднъж установени, *ценностите не зависят от степента си на удовлетворение* (подчертаването е на Я.М.) както интересите, потребностите, мотивите...“. Тя разграничава три категории ценности.

– „Ценности – онтологични същности – семейство, майка, родина, деца, родов герб / професия, труд, фирмата, колегиалната общност и т.н.

– Ценности – личностни характеристики – разбиращ, верен, нежен / сръчен, работоспособен, енергичен, контактен, делови, креативен, организиран и т.н.

– Ценности релации – семейственост, любов, справедливост, свобода, равенство / коректност, отзивчивост, екипност и т.н.“ (Merdzhanova 2008, p.18).

Според Мерджанова „Ценностите имат не само вътрешен (субективно значим) и външен (нормативен) аспект, получени в резултат на противо-

поставянето личност – общество. Можем да обособим и три други типа ценности, или по-точно три плана на ценността, изведени от хармонизирането и плавното съучастие на личността в обществото и обратно: веществен (онтологичен), личностен (модусен), релационен (деонтологичен) (Merdzhanova 2008, p. 19).

В търсенето на трансформациите, които са настъпили в ценностната система на българина в процеса на евроинтеграция, Д. Ничев стига до извода, че „Днес на обществата се налага за кратко време да интегрират в съществуващите системи свои ценности. Тази трансформация докосва дълбоко всеки индивид, общество, икономика, държава. До този момент не съществува такъв стремеж към разширяване на спектъра между модернизъм без фундамент, от една страна, и фундаментализъм без модернизация, от друга... Възможно е да настъпи изменение на онаследената ценностна система и пораждане на допълнителни ценности – предвестници на нова степен на цивилизацията. Но е възможно това да става и чрез насилствено налагане на общовалидни универсални ценностни системи и нравствени норми в обществата от Източна Европа“ (Nichev 2002).

Слагайки акцент върху физическата активност, трябва да посочим, че в свое изследване авторите Г. Игнатов и М. Йорданов, изтъкват, че „основен проблем пред нашата общественост е, че младото поколение в България страда от обездвижване и затлъстяване. Спортуването е един от начините да се избегне този голям проблем в ерата на нашето съвремие“ (Ignatov & Yordanov 2022, p. 218).

Политиката за развитието на физическото възпитание и спорт трябва да бъде последователна и надграждаща. Затова от голямо значение е то да бъде продължено и в университетска среда. Едно от решенията на този проблем предлага Г. Игнатов и колектив, според когото „Много полезно и ползотворно би било например организирането на дискусии в отделните Университети по този важен проблем, като активно участие в тях би трябвало да вземат самите студенти, техните организации в Университетите (Студентските съвети), преподаватели от всички факултети и разбира се, представители на спортните катедри и департаменти към Университетите в посока на утвърждаване на ролята и стойността най-вече на спортната активност в свободното време, избора на спортните прояви и дейности, които да бъдат предложени на студентите“ (Ignatov, Popeska, Siveska & Ilieva 2016, p. 149).

Методология и дизайн на емпиричното изследване

За целите и задачите на емпиричното изследване се приложи като методически инструмент утвърденият и показал своите диагностични възможности „Морфологичен тест за жизнени ценности“ (МТЖЦ) на В. Сопов и Л. Карпушина (2002).

Предмет на изследване с този тест са терминалните ценности и различните жизненни сфери. Като терминални ценности се определят две основни групи: нравствено-делови и личностно престижни. Нравствено-деловите ценности включват: развитие на самия себе си, самоусъвършенстване; духовно развитие, креативност и активни социални контакти, визиращи по същество нравствено-деловата насоченост на личността на студента, а личностно-престижните – ориентация към собствен престиж, постижения, материални блага и съхраняване на собствената индивидуалност. При високи стойности на жизнените ценности от първата група насочеността на личността на студента се приема като хуманна, а при високи стойности на ценности от втората група – за прагматична. Ниските стойности по тези две направления разкриват неопределеност, липса на инициативно целепоставяне и на неясно изразени предпочитания, а високите стойности представят личността на изследваните лица като противоречива и вътрешноконфликтна. Авторите на въпросника са вложили в него и скала за достоверност – колкото по-висок е резултатът по тази скала, толкова повече поведението е близко и съответства на социално приетите образци.

Жизнените сфери съответно са: професионална, образователна, личен и семеен живот, обществена активност, физическа активност, увлечения и хобита.

Тестът се състои от 112 твърдения, всяко от които изследваното лице следва да оцени по 5-бална скала. Резултатите от апробацията и психометричната проверка разкриват висока степен на надеждност и валидност на теста. Те бяха потвърдени също и в предишно изследване със студенти (Petkova & Dimitov 2016).

Целта на изследването е да се установи мястото и значението на физическата активност като една от водещите жизненни сфери при студенти от първи и втори курс с педагогически профил на обучение.

Теоретичният анализ доведе до формулирането на следните предположения и *хипотези*.

Първо, спецификата на университетския педагогическия профил на обучение, а именно хуманитарната насоченост на специалностите, ще поставят на преден план ценности, свързани предимно с духовното развитие, потребности и стремежи към нови постижения и усъвършенстване, но и към взаимодействие и общуване в нова, университетска среда, в нови групи и общности.

Второ, протичащите в страната социално-политически и социално-икономически промени, чувствителността към които в младежка възраст е особено висока, ще доведат до необходимост от по-голяма социална и социално-политическа активност. Едновременно с това се очаква да се запази ориентирът към материалните, прагматични и хедонистични ценности.

Трето, преходът от първи към втори курс на обучение в този важен хуманитарен профил на обучение ще породи своя собствена динамика главно по посока на потвърждаване или ревизиране на направения професионален избор.

Четвърто, сред жизнените сфери на активност на студентите от първи и втори курс се очаква приоритет да има обучението по избраната от тях специалност и началото на включване в професионалния живот на новата за тях университетска среда.

Пето, физическата активност сред студентите може да бъде сред приоритетните жизнени сфери, поради факта че съвременните младежи обръщат повече внимание на външния си вид и здравословния начин на живот, което косвено се свързва с активното движение и спорт. Считаме, че няма да се установят драстични разминавания по полов признак.

Проверката на изведените хипотези изисква решаването на следните задачи.

- 1) оценка на равнището на актуализиране на основните терминални ценности, свързани с духовното развитие на студентите;
- 2) установяване на динамиката и на статуса на водещите за студентите жизнени сфери на активност;
- 3) търсене на връзки и зависимости между установените терминални ценности и жизнените сфери, с които те са свързани; и
- 4) фиксиране на динамични процеси в констелацията от ценности и жизнени сфери.

Изследваната съвкупност включва студенти от първи и втори курс на специалност „Педагогика“ от Факултета по педагогика и специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“ от Факултета по науки за образованието и изкуствата в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, като техният брой беше 154 студенти, от които 144 от женски и 10 от мъжки пол. Средната възраст е 19,87 години. Изследването се проведе през 2020 – 2021 г.

Анализ и обсъждане на резултатите от емпиричното изследване

Получените в емпиричното изследване данни са обработени с програмата SPSS, като резултатите от нея са представени в таблица 1. От нея се вижда, че терминалните ценности се разпределят в две групи – нравствено-делови ($X = 42, 85$; $SD = 5,809$) и личностно-престижни ($X = 41, 5$; $SD = 5,559$). Проведеният t-test за зависими извадки с цел наличието на значима разлика в средните стойности по двете променливи показва, че изследваните студенти, като цяло, разкриват значимо по-високи стойности по първата група ценности – нравствено-деловите, отколкото по тези от втората група – личностно-престижните ($t_{(153)} = 4, 02$, $p < 0,001$).

Таблица 1. Описателни статистики на терминалните ценности

Терминални ценности	Средни стойности (X)	Стандартно отклонение (SD)
Нравствено-делови ценности	42,85	5,809
Личностно-престижни ценности	41,5	5,559
Нравствено-делови		
Самоусъвършенстване	44,64	6,978
Духовно удовлетворение	45,79	6,903
Креативност	40,16	7,550
Активни социални контакти	40,82	6,225
Личностно-престижни		
Личен престиж	37,89	7,385
Постижения	43,77	6,693
Материално положение	41,33	7,593
Съхраняване на индивидуалността	42,99	6,710

Сред нравствено-деловите ценности най-високи средни стойности се установиха по скалата духовно удовлетворение ($X = 45,79$; $SD = 6,90$), следвана от скалата по самоусъвършенстване ($X = 44,64$; $SD = 6,97$). А двете останали скали от тази първа група – креативност ($X = 40,16$; $SD = 7,55$) и активни социални контакти ($X = 40,82$; $SD = 6,22$) имат значително по-ниски средни стойности.

Сред втората група – личностно-престижните ценности, най-високи стойности се разкриват по скалите постижения ($X = 43,77$; $SD = 6,69$), следвана от скалата съхраняване на индивидуалността ($X = 42,99$; $SD = 6,71$) и материалното положение ($X = 41,33$; $SD = 7,59$). А с още по-ниски стойности от първите две скали е скалата личен престиж ($X = 37,89$; $SD = 7,38$).

Получените и анализирани резултати, като цяло, потвърждават формулираната първа хипотеза за актуализиране и излизане на преден план на ценности, свързани с духовното развитие, със стремежи към нови постижения и самоусъвършенстване, както и в по-малка степен – на активни социални контакти в нови за тях групи и общности. След тях следват ценности от втората група – на личностно-престижните, а именно – постиженията. Що се отнася до ниските стойности по скалата активни социални контакти – този факт косвено се потвърждава и съгласува с данни, получени от „Петата вълна на изследвания на Европейските ценности“ (2019), където младежите на възраст от 18 до 30 години разкриват ниска социално-политическа (особено) и социална (в частност) активност.

Данните обаче не потвърждават втората хипотеза за това, че извършващите се напоследък социално-политически и социално-икономически промени и призивите за реформи ще породят у младежите по-голяма активност както в политическата, така и по-широката социална област на изява. Фактите показват, че именно те бяха основната част от протестиращите в България през лятото на 2021 година срещу правителството и главния прокурор. Причините за разминаването на формулираната хипотеза с получените данни са много, сред които не трябва да се пренебрегва влиянието на ограниченията, предизвикани от пандемията. Основните причини обаче могат да бъдат търсени и другаде, а именно – в разочарованието не само на младите, но и на хората от по-възрастните поколения от държавното и политическото ръководство на страната: от парламента, правителството, съда и прокуратурата, от политическите партии.

Данните от емпирично изследване по *жизнените сфери*, съдържащи се в таблица 2, сочат, че с най-високи средни стойности са скалите обучение и образование ($X = 63,55$; $SD = 9,12$), следвана от скалата професионален живот ($X = 61,85$; $SD = 8,53$). Относително или сравнително по-ниски са средните стойности по скалите увлечения ($X = 56,52$; $SD = 9,55$) и семеен живот ($X = 54,73$; $SD = 8,14$), а значително по-ниски са тези по скалите обществен живот ($X = 51,62$; $SD = 10,10$) и физическа активност ($X = 48,25$; $SD = 11,22$).

Таблица 2. Описателни статистики на жизнените сфери

Жизнени сфери	Средни стойности (X)	Стандартно отклонение (SD)
Професионален живот	61,85	8,539
Обучение и образование	63,55	9,129
Семеен живот	54,73	8,147
Обществен живот	51,62	10,107
Увлечения	56,52	9,558
Физическа активност	48,25	11,225

Естествено е обучението по избраната специалност да е приоритетна област на усилия и изява на студентите, което се съгласува и със стремежа им към самоусъвършенстване и духовно развитие. В тази посока бяха очакванията и предположенията, заложили в четвъртата хипотеза. Що се отнася до увлеченията или хобитата, те остават на по-заден план при посочения по-горе приоритет. Попадали в университетска среда, различаваща се от училищната, и отдадени на цели и задачи, свързани вече с професионализацията на обучението и образованието, на студентите им остава все по-малко време за обществен живот и физическа активност. Това предположение може да се

обясни и с факта, че самите студенти (освен студентски съвети) нямат свои, ръководени от тях самите обществени организации, които да инициират, предлагат и организират социалния им живот в тази нова среда.

Акцентът в настоящата статия е физическата активност като основна жизнена сфера. За пореден път обаче се доказва, че тя не е сред приоритетите на студентската младеж. Това вероятно се дължи на факта, че физическата култура и спорт отдавна са забравена област от страна на университетите, които не са специализирани в нея. Разбира се, че има и изключения, които групират преди всичко студенти с едни и същи, близки склонности и интереси – например към художествено-театрални (танцови и хорови състави), както и спортни състезания. Масовостта обаче не е характерна черта на студентския спорт. Като учебна дисциплина, той не е сред задължителните, а по-често сред избираемите, дори и факултативните. Това влиза в противоречие както с европейските, така и с националните приоритети, заложили в държавните документи.

Направеният сравнителен анализ на данните с резултатите от изследване през 2016 г. показва, че и тогава физическата активност не е „припозната“ от изследваните младежи като ценност. От една страна, тя е неразделна част от здравословния начин на живот, към който все повече млади хора се стремят, но от друга – се наблюдава увеличаване броя на все по-млади хора, страдащи от болести на опорно-двигателния апарат и сърдечносъдовата система.

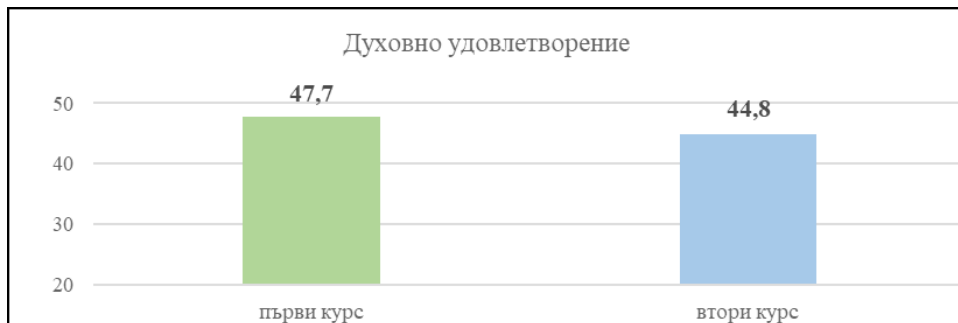
Таблица 3. Сравнителен анализ на жизнените сфери 2015 – 2021 г.

Жизнени сфери	Средни стойности (X), 2016	Средни стойности (X), 2021	Стандартно отклонение (SD), 2016	Стандартно отклонение (SD), 2021
Професионален живот	61,585	61,85	7,666	8,539
Обучение и образование	62,755	63,55	8,521	9,129
Семеен живот	55,77	54,73	8,469	8,147
Обществен живот	54,19	51,62	9,154	10,107
Увлечения	58,2	56,52	8,857	9,558
Физическа активност	51,725	48,25	11,846	11,225

За съжаление, получените данни при двете изследвания не потвърждават формулираната пета хипотеза.

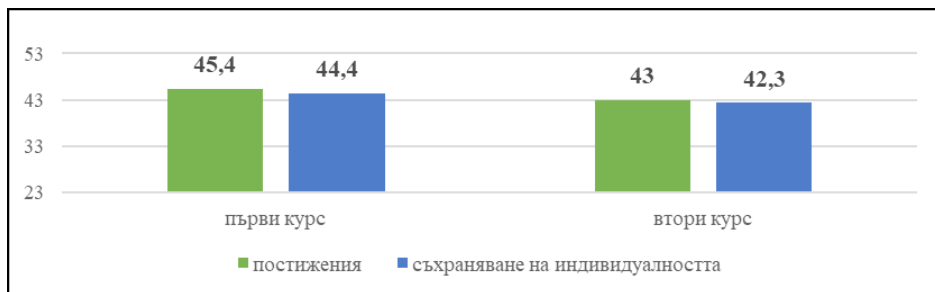
При сериите от t-тестове за проследяване влиянието на демографските фактори върху изследваните конструкти – терминални ценности и жизнени сфери, не се установиха статистически значими ефекти на изучаваната от сту-

дентите специалност. Диференциращ статистически ефект обаче има годината на обучение върху духовното удовлетворение ($t_{(131,21)} = 2,76, p = 0,007$) като част от нравствено-деловата група ценности. Оказва се, че студентите първокурсници придават по-голямо значение на духовното си развитие като ценност ($X = 47,7; SD = 5,37$), отколкото това правят студентите второкурсници ($X = 44,8; SD = 7,39$) (вж. фиг. 1).

Фигура 1. Значими различия в средните стойности по духовно удовлетворение при първокурсници и второкурсници

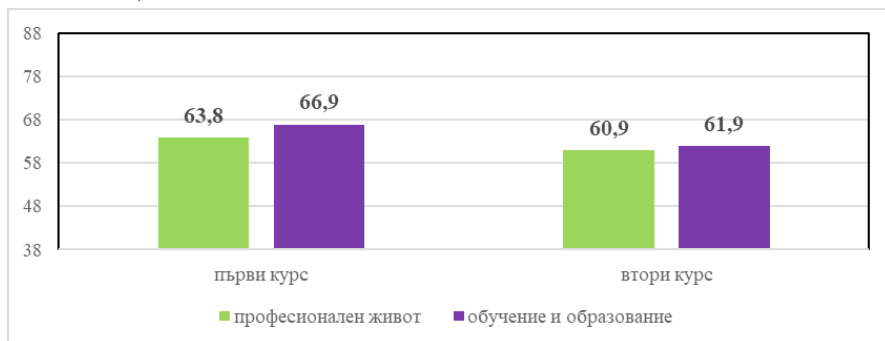
Годината на обучение на студентите по специалността има значими ефекти върху две ценности от личностно-престижната група – от постижения ($t = 2,49, p = 0,014$) и съхраняване на индивидуалността ($t_{(131,79)} = 2,06, p = 0,042$). Първокурсниците имат по-високи средни стойности по скалите постижения ($X = 45,4; SD = 4,92$) и съхраняване на индивидуалността ($X = 44,4; SD = 5,15$) в сравнение с второкурсниците ($X = 43; SD = 7,3$) и ($X = 42,3; SD = 7,29$), съответно по постижения и съхраняване на индивидуалността. Данните са илюстрирани на фиг. 2.

Фигура 2. Значими различия в средните стойности по постижения и съхраняване на индивидуалността при първокурсници и второкурсници

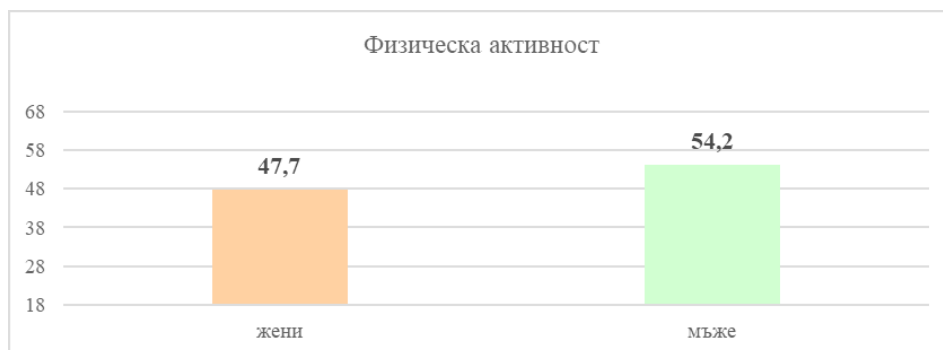
Как могат да си обяснят тези данни? Допуска се, че зависи от това желана ли е била специалността, в която се обучават, или тя е била в качеството на своеобразно застраховане с намерение за преместване впоследствие. Ако е била желаната специалност, то тогава записалите се в нея студенти ще полагат по-големи усилия по посока на постижения и самоусъвършенстване. Същото обаче може да се очаква и при положение, че специалността, в която са се записали, не е била с приоритетен статус за тях, и тогава усилията в обучението биха могли да имат друга, прагматична мотивация, т.е. по-високият успех е необходим за прехвърляне в друга специалност или факултет на университета. При второкурсниците мотивацията за високи постижения спада и особено в случаите, когато неудовлетвореността от качеството на обучението им през първата година е била факт.

В каква степен продължителността на обучението (една или две години) влияе върху професионалния живот ($t_{(133,82)} = 2,28, p = 0,024$) и върху обучението и образованието ($t_{(142,22)} = 3,84, p = 0,001$) се илюстрира във фиг. 3. От нея се вижда, че първокурсниците имат по-високи средни стойности по двете жизнени сфери – професионален живот ($X = 63,8; SD = 6,54$), обучение ($X = 66,9; SD = 6,3$) от второкурсниците ($X = 60,9; SD = 9,25$) и образование ($X = 61,9; SD = 9,85$).

Фигура 3. Значими различия в средните стойности по професионален живот и обучение и образование при първокурсници и второкурсници

Интересни са и данните, които илюстрират влиянието на фактора „полова принадлежност“, проверени с помощта на t-тест върху жизнените сфери. Този фактор разграничава значимо единствено физическата активност ($t_{(152)} = 2,03, p = 0,044$) като жизнена сфера. Установява се, че мъжете придават по-голямо значение на физическата активност ($X = 54,2; SD = 10,88$), отколкото това правят жените ($X = 47,7; SD = 11,3$). Това влиза в разрез с формулираната пета хипотеза в частта и свързана с предположението, че няма да се забележат драстични разлики в резултатите по полов признак.

Фигура 4. Полови различия в средните стойности по физическа активност

Допуска се, че неравностойната изследвана съвкупност по полов признак (144 от женски и 10 от мъжки пол) е повлияла на факта, че не се установяват други значими различия между изследваните студенти от двата пола.

Ограниченият обхват на изследваните студенти по показателя „възраст“ (96 % са на възраст между 19 и 22 години, а 90 % – между 19 и 20 години) е една от причините проведеният корелационен анализ на изследваните скали да не открива връзки между възрастта на студентите и изследваните конструкти.

Изводи и препоръки

В изследователския конструкт на В. Сопов и Л. Карпушина терминалните ценности са обвързани с основните жизнени сфери, една от които е физическата активност. Духовната удовлетвореност и стремежът към самоусъвършенстване са ключови нравствено-делови ценности и си партнират по сила със стремежа към постижения и самосъхранение от личностно-престижните ценности. Имайки предвид изследваната група, нормално е образованието, обучението и професионалният живот да са приоритетните жизнени сфери на студентите. За съжаление, физическата активност като такава сфера не попада във фокуса им. Този извод може да послужи като основа за последващи действия и приоритет, който може да бъде във фокуса на бъдещи университетски управленски приоритети и предизвикателства.

Благодарности

Авторът изказва благодарност за подкрепата и дългогодишната съвместната дейност на проф. д.н. Иван Димитров от Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, с когото е реализирано и емпиричното изследване.

ЛИТЕРАТУРА

- АНАНИЕВ, Б. Г., 1976. *Човекът като предмет на познанието*. Наука и изкуство. София.
- ГЕОРГИЕВА, Р., 2016. *Формиране на ценностни ориентации у учениците в началното училище чрез обучението по религия* (автореферат на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“) https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/content/download/161762/1149651/version/1/file/avtoreferat_R.Georgieva.
- ИГНАТОВ, Г., ПОПЕСКА, Б., СИВЕСКА Д., ИЛИЕВА, И., 2016. Ролята на университета като фактор за организацията на свободното време на студентите от педагогическите факултети в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Щипския университет „Гоце Делчев“ и Русенския университет „Ангел Кънчев. Осма международна научна конференция. Департамент по спорт. Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 11. XI. 2016 г. *Сб. „Съвременни тенденции на физическото възпитание и спорта“*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. ISSN 1314-2275, С., стр. 137 – 150.
- НИКОЛАЕВА, С., 2000. *Личността на ценностен кръстопът*. Булгарика. С.
- НИЧЕВ, Д., 2002. Трансформация на ценностите в процес на евроинтеграция. *Еврокартотека*. № 2, стр.7.
- ПЕТКОВА, И., ДИМИТРОВ, Ив., 2017. Смыслжизненные ориентации у болгарских студентов гуманитарных специальностей. *Contemporary university education*. № 2, стр. 17 – 23.
- РАШЕВА-МЕРДЖАНОВА, Я., 2008. *От динамичен профил към холограмен модел на интересите (детско-юношеска възраст)*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. С.
- РОКИЧ, М., 1973. Природа человеческих ценностей. *Свободная пресса*, Т. 5, стр. 20 – 28.
- СОПОВ, В.Ф., Карпушина, Л.В., 2002. Морфологический тест жизненных ценностей: руководство по применению. *СамИКП*, стр. 56.
- СТРАКОВА, Л., 2021. *Граждански ценности и гражданско образование*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. София.
- ТОДОРОВА, Б., 2012. Ценности и ценностна система на индивида като фактори за познание и творчество. *Научни трудове на Русенския университет*, Т. 51, серия 6, № 2, стр. 99 – 104.
- ФОТЕВ, Г., 2019. *Европейските ценности. Новата констелация*. Съст. Георги Фотев. Издателство на Нов български университет. София.

REFERENCES

- ANANIEV, B. G., 1976. *Chovekat kato predmet na poznaniето*. Nauka i izkustvo. Sofia.
- FOTEV, G., 2019. *Evropeyskite tsennosti. Novata konstelatsia*. Sast. Georgi Fotev. Izdatelstvo na Nov balgarski universitet. Sofia.
- GEORGIEVA, R., 2016. *Formirane na tsennostni orientatsii u uchenitsite v nachalnoto uchilishte chrez obuchenieto po religia* (avtoreferat na disertatsionen trud za prisazhdane na ONS „doktor “). https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/content/download/161762/1149651/version/1/file/avtoreferat_R.Georgieva.
- IGNATOV, G., POPESKA, B., SIVESKA, D., ILIEVA, I., 2016. Rolyata na universiteta kato faktor za organizatsiyata na svobodното време na studentite ot pedagogicheskite fakulteti v Sofiyskia universitet „Sv. Kliment Ohridski“, Shtipskia universitet „Gotse Delchev“ i Rusenskia universitet „Angel Kanchev. Osma mezhdunarodna nauchna konferentsia. Departament po sport. Sofijski Universitet „Sv. Kliment Ohridski“, 11. XI. 2016 g. *Sb. „Savremenni tendentsii na fizicheskoto vazpitanie i sporta“*. Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“. ISSN 1314-2275, S., pp. 137 – 150.
- IGNATOV, G., YORDANOV, M. 2022. Study of teachers' opinion on the state of the subject of physical education and sports in Bulgarian schools. *Trakia Journal of Sciences*. vol. 20, no. 3, pp. 210 – 220. Available online at: <http://www.uni-sz.bg>. ISSN 1313-3551 (online) doi:10.15547/tjs.2022.03.007.
- NICHEV, D., 2002. Transformatsia na tsennostite v protses na evrointegratsia. *Evrokartoteka*. vol. 2, p.7. http://www.euro2001.net/issues/2_2002/2br7.html.
- NIKOLAEVA, S. 2000. *Lichnostta na tsennosten krastopat*. Bulgaria. S.
- PETKOVA, I., DIMITROV, Iv., 2017. Smislozhiznennie orientatsii u bolgarskih studentov gumanitarnih spetsialynostey. *Contemporary university education*. vol. 2, pp. 17 – 23.
- RASHEVA-MERDZHANOVA, Ya., 2008. *Ot dinamichen profil kam hologramen model na interesite (detsko-yunosheska vazrast)*. Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, S.
- ROKICH, M., 1973. Priroda chelovecheskih tsennostey. *Svobodnaya pressa*, no. 5. pp. 20 – 28.
- SOPOV, V.F., KARPUSHINA, L.V., 2002. *Morfologicheskiy test zhiznennykh tsennostey: rukovodstvo po priveneniyu*. SamIKP, p. 56.
- STRAKOVA, L. 2021. *Grazhdanski tsennosti i grazhdansko obrazovanie*. Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“. S.
- TODOROVA, B., 2012. Tsennosti i tsennostna sistema na individa kato faktori za poznanie i tvorchestvo. *Nauchni trudove na Rusenskia universitet*, vol. 51, seria 6, no. 2, pp. 99 – 104.

PHYSICAL ACTIVITY AS A VALUE FOR STUDENTS, FUTURE TEACHERS FROM SOFIA UNIVERSITY „ST. KLIMENT OHRIDSKI“

Abstract. Values and value orientations are the subject of several studies. The article presents the results of an empirical study conducted in 2020 – 2021 among the 154 students of pedagogical majors of Sofia University “St. Kliment Ohridski”. As a research method, the “Morphological Test for Vital Values” by V. Sopov and L. Karpushina was used. The analysis is in the direction of physical activity as a sphere of life. The results show that they are not among the main values of the students of these majors.

Keywords: value; physical activities; students

✉ **Dr. Iliana Petkova, Assoc. Prof.**

ORCID iD: 0000-0001-8444-3981

Sofia University

Sofia, Bulgaria

E-mail: i.petkova@fp.uni-sofia.bg